

Förslag för ett längre och mer dynamiskt arbetsliv

ALMEGA

2012

Proposition

Del 2

Almeegas proposition 2012/ Del 2

Förslag för ett längre och mer dynamiskt arbetsliv

Prop.
2012/2

I framtiden kommer de flesta av oss att behöva arbeta längre och byta karriär oftare. Det handlar både om att klara finansieringen av välfärden när vi lever allt längre och om att kunna möta de höga krav på omställningsförmåga som följer i spåren av att ekonomi och arbetsliv förändras i allt snabbare takt.

Ett välfungerade socialförsäkringssystem, som underlättar snabba omställningar, är en förutsättning för att människor ska omfamna en dynamisk ekonomi, där karriär- och branschbyten kommer att vara självklarheter. Om en person vet att han eller hon får det stöd som behövs vid arbetslöshet, blir ett karriärbyte inte lika riskfyllt som det annars skulle kunna vara. En sådan förmåga till omställning hos såväl den enskilde som hos företagen är också en förutsättning för att kunna skapa en långsiktigt konkurrenskraftig ekonomi, där nya företag och branscher får möjlighet att utvecklas.

Men dagens system för omställning ger inte människor det stöd som behövs för att kunna möta dessa utmaningar. Många människor har valt att ställa sig utanför arbetslöshetsförsäkringen, medan andra inte kvalar in på grund av kvalificerings- och arbetsvillkorens utformning.

I både arbetslöshets- och sjukförsäkringen är möjligheten att få tillgång till välfungerande omställnings- och rehabiliteringsåtgärder alltför små. Konsekvensen blir att många människor hamnar i långa och ofrivilliga utanförskap.

Dagens modell med en frivillig arbetslöshetsförsäkring med differentierade avgifter som administreras av fackföreningarna har överlevt sig själv. Den uppdelning av arbetsmarknaden, som fackföreningarna och därmed a-kassorna bygger på, är inte längre relevant. Nya branscher uppstår och utvecklas och människor rör sig över yrkesgränserna i högre utsträckning än tidigare. Dagens arbetslöshetsförsäkring är inte utformad för att hantera denna utveckling, vilket riskerar att leda till inlåsning. En splittrad administration riskerar även att leda till rättsosäkerhet.

För att förbättra tryggheten och omställningsförmågan på arbetsmarknaden föreslår Almega en allmän omställningsförsäkring där sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen kombineras.

För att samtidigt göra det enklare för människor att arbeta längre föreslår Almega även en förenklad F-skattsedel för pensionärer, en så kallad P-skattsedel, som skulle göra det lättare för fler att vara yrkesverksamma efter 65-årsdagen.

Inför en allmän omställningsförsäkring

Ett hållbart socialförsäkringssystem som underlättar omställningar bör utformas med utgångspunkt i att rörlighet mellan företag och branscher kommer att bli än viktigare i dagens och framtidens kunskapsamhälle.

Det innebär inte bara att alltför många kommer att byta yrken många gånger under sin karriär. Människor kommer även att byta roller under sitt arbetsliv mellan att vara företagare, uppdragstagare och anställd.

Samtidigt innebär den demografiska utvecklingen att vi behöver alla tillgängliga arbetstimmar. Det innebär att omställningsarbetet måste bli betydligt bättre på att möjliggöra en snabb återkomst till arbete för människor som hamnat vid sidan om arbetsmarknaden, oavsett om anledningen är arbetslöshet eller sjukdom.

Vi ser också hur samhällsutvecklingen, både sett till människors värderingar och de krav arbetsgivare ställer, innebär att omställningsåtgärderna i så stor utsträckning som möjligt bör anpassas utifrån den enskildes förutsättningar och önskemål.

Med dessa utgångspunkter menar Almega att en allmän omställningsförsäkring bör införas. Förslaget innebär att sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen harmoniseras för att i möjligaste mån undanröja de skillnader mellan systemen som i dag motverkar incitament för en snabb återgång till arbetslivet. Förslaget innebär därmed även att arbetslöshetsförsäkringen blir obligatorisk. Ett sådant system skulle göra det möjligt för människor som hamnar utanför arbetsmarknaden att snabbt få tillgång till åtgärder som utgår från var och ens individuella förutsättningar. På så sätt skulle människors chanser att snabbt återkomma till arbetsmarknaden kunna förbättras.

I dagens system med en sjukförsäkring som omfattar alla, men en arbetslöshetsförsäkring som är frivillig och dessutom med olika avgifter

beroende på vilken a-kassa personen tillhör, tappas lätt fokus på det viktigaste, nämligen fungerande omställning.

I stället hamnar fokus alltför ofta på diagnosen då den avgör ersättningsnivå och vem som ska betala för rehabiliteringsinsatser med mera. Orsaken till utanförskapet kan vara sjukdom eller arbetslöshet men är ofta en kombination där det är svårt att avgöra vad som är orsak och vad som är verkan. Med en sammanhållen försäkringslösning kan tonvikten tidigare läggas på vad som är rätt väg tillbaka till arbetsmarknaden för den enskilde.

Ett annat problem i dagens system är att inte alla omfattas. Det frivilliga medlemskapet i den inkomstrelaterade arbetslöshetsförsäkringen, men även kvalificerings- och arbetsvillkor i arbetslöshetsförsäkringen gör att många människor i praktiken exkluderas från trygghetssystemet. Det gäller exempelvis många personer med F-skattsedel, deltidsjobb eller tidsbegränsade anställningar.

Ett system med en allmän omställningsförsäkring bör därför utformas på ett sådant sätt att fler inkluderas i systemen. Omställningsförsäkringen måste även, till skillnad från dagens a-kassa, omfatta och underlätta för dem som ännu inte kommit in på arbetsmarknaden eller nyligen avslutat sina studier. En stor del av dem som i dag uppstår kommunalt försörjningsstöd är i praktiken arbetslösa, där många av dem är ungdomar som ännu inte fått fotfäste på arbetsmarknaden. Vi måste därför se över kvalificeringskraven till en ny omställningsförsäkring så att även dessa grupper vid behov får tillgång till mer effektiv och sammanhållen hjälp in på arbetsmarknaden. Detta kan exempelvis ske

genom införandet av en grundnivå i försäkringen som omfattar alla, oavsett tidigare yrkesverksamhet.

Även företagare och uppdragstagare med F-skattsedel skulle komma att omfattas av en allmän omställningsförsäkring. Men då företagande i grunden är något annat än anställning och omfattas av andra regelverk bör det dock finnas en möjlighet för denna grupp att välja bort försäkringen.

En ny omställningsförsäkring ställer också krav på hur det praktiska omställningsarbetet ska organiseras och utvecklas. I linje med de sammanslagna sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna bör delar av Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ombildas till en ny omställningsmyndighet. Denna myndighet skall då hantera individens rättigheter inom försäkringen, sköta utbetalningar och ställa upp krav, mäta kvalitet och kontrollera de utförare som verkställer omställningsarbetet.

Det praktiska omställningsarbetet skall utföras av olika aktörer inom ramen för ett valfrihetssystem liknande de som nu växer fram på allt fler välfärdsområden. Det kan röra sig om ackrediterade aktörer inom områden som medicinsk rehabilitering, arbetslivsinriktad rehabilitering, kompetenskartläggning, kompetensutveckling och matchning. Med ett sådant system kommer även omställningskedjor med flera olika aktörer, som har förmåga att erbjuda de försäkrade ett bra omställningsarbete, att växa fram.

Genom att skapa ett enhetligt försäkringssystem som omfattar alla minskar kostnaden per försäkrad. Riskerna sprids på fler individer än i dagens system samtidigt som branscher och företag över tid drabbas olika hårt av konjunktursvängningar och strukturomvandling. På så sätt kan en samlad

försäkring såväl bidra till rörlighet på arbetsmarknad som ökad legitimitet för systemet, jämfört med dagens system med differentierade avgifter i den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen.

Det är avgörande att arbetslinjen även är tydlig i en sammanhållen omställningsförsäkring. Arbete och aktivitet ska löna sig och försäkringen bör ha en stegvis avtrappning och en tydlig borte gräns för att ge incitament till snabb omställning.

Samtidigt är det viktigt att ersättningarna avspeglar att systemet syftar till att möjliggöra en snabb omställning genom att täcka inkomstbortfall under omställningsperioden. Därför bör inkomsttaket i omställningsförsäkringen vara i nivå med dagens sjukförsäkring, det vill säga högre än i dagens arbetslöshetsförsäkring. Ett höjt tak är även av betydelse för att upprätthålla legitimiteten för systemen. Om alla ska vara beredda att solidariskt bidra till systemen, bör så många som möjligt känna att ersättningarna i systemet är utformade på ett sätt som är relevant för det egna inkomstläget.

Även om utgångspunkten för en allmän statlig omställningsförsäkring ska vara att ge inkomsttrygghet under en omställningsperiod, kan det även i framtiden finnas önskemål bland många löntagare om att komplettera med ytterligare inkomstförsäkringar genom exempelvis fackföreningarna. En allmän statlig omställningsförsäkring skulle öka människors trygghet. Med fokus på snabba omställningar skulle den också bidra till en mer dynamisk ekonomi och därmed till ökad konkurrenskraft i en värld präglad av allt tuffare global konkurrens.

Inför en förenklad F-skattsedel för pensionärer

En åldrande befolkning och allt högre krav på välfärden innebär att vi i framtiden kommer att behöva jobba längre än idag. Många är av naturliga skäl skeptiska till att fortsätta arbeta i samma omfattning och tempo även efter 65-årsdagen. Däremot är det många som säger sig vilja fortsätta arbeta deltid. Almega anser därför att en förenklad F-skattsedel för pensionärer - en så kallad P-skattsedel - bör införas. Ett sådant system skulle göra det möjligt för många fler äldre att på egna villkor vara yrkesverksamma långt efter uppnådd pensionsålder.

En P-skattsedel skulle ge pensionärer rätt att vara egna företagare och därmed inte omfattas av LAS, lagen om anställningsskydd, eller kollektivavtal på arbetsmarknaden.

För att införa ett sådant system krävs en lagändring som innebär att personer som tagit ut pension inte längre omfattas av arbetstagarbegreppet i LAS. Därmed skulle det råda full avtalsfrihet för pensionärer och arbetsgivare att träffa överenskommelser om på vilka villkor den som vill skulle kunna fortsätta att arbeta även efter pension.

I reglerna för P-skattsedel bör det tydligt framgå att en person med P-skattsedel alltid kommer att betraktas som uppdragstagare och aldrig kan komma att omfattas av LAS.

Införandet av ett system med P-skattsedel kräver även att utformningen av regler för exempelvis bokföring och skatt förenklas jämfört med reglerna för innehavare av F-skattsedlar.

För att ett system med P-skattsedel skall fungera krävs även att arbetsmarknadens parter kommer överens om förändringar i de kollektivavtal som idag inte tillåter att arbetsgivare träffar individuella överenskommelser med pensionärer.

Att underlätta för människor som vill arbeta även efter 65 år viktigt för att klara framtidens välfärd. Ett system med P-skattsedlar är en åtgärd som kan bidra till detta, samtidigt som många äldre skulle få chansen att arbeta i sin egen takt efter att de gått i pension.

Förslag till beslut

En dynamisk ekonomi kräver välfungerande trygghetssystem som gör det enkelt för människor att ställa om och komma tillbaka i arbete efter sjukdom eller arbetslöshet. Samtidigt innebär den demografiska utmaningen och de allt högre kraven på välfärden att vi kommer att behöva arbeta även efter att vi nått dagens pensionsålder.

Almega föreslår:

- Att sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna ligger till grund för en allmän omställningsförsäkring.
- Att delar av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ombildas till en omställningsmyndighet.
- Att omställningsåtgärder utförs av kvalificerade leverantörer enligt lagen om valfrihetssystem.
- Att ett system med förenklade F-skattsedlar för pensionärer, P-skattsedlar, införs.

The logo for ALMEGA, consisting of the word "ALMEGA" in a bold, lowercase, orange sans-serif font.

ALMEGA är Sveriges största arbetsgivar- och branschorganisation för tjänsteföretag. Vi är en förbundsgrupp som har cirka 10 000 medlemsföretag med sammanlagt 500 000 anställda. Medlemsföretagen representerar ett 60-tal branscher inom den svenska tjänstenäringen. Almega är den största förbundsgruppen inom Svenskt Näringsliv.

www.almega.se

